

Asia Teoksen nimen tekijänoikeudellinen suoja

Hakija Sarjakuvataiteilija A

Annettu Helsingissä 14.1.1998

Selostus asiasta

A on 17.11.1997 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa musiikkikappaleiden nimien käytöstä sarjakuvissa.

Hakija kertoo tekevänsä sarjakuvaa, jota hän aikoo tarjota sekä kotimaisiin että ulkomaisiin musiikkialan lehtiin. Hakijan lausuntopyyntönsä liittämässä esimerkissä on kaksi hakijan piirtämää sarjakuvaluonnosta, joista toiseen sisältyy kolme kuvaruutua ja toiseen neljä kuvaruutua. Kummankin sarjakuvan viimeisessä kuvaruudussa esitetään sarjakuvan päähenkilön ajatuksena "ajatuskuplassa" toteamus, joka käsittää tietyn musiikkikappaleen nimen.

Hakija kysyy, pitääkö jokaisen musiikkikappaleen nimen käyttöä varten kysyä erikseen lupa kappaleiden oikeuksien omistajilta ja jos pitää, niin miten se tapahtuu. Hakija kysyy myös, onko näiden oikeuksien saaminen maksullista. Lisäksi hakija tiedustelee, onko hänen ilmoitettava sarjakuvan yhteydessä kappaleiden esittäjä ja tekijät sekä kappaleiden oikeuksien omistajat.

Hakijan mielestä sarjakuva on hänen oma taideteoksensa eikä musiikkikappaleiden tekijöitä tarvitse ilmoittaa. Epävarmuutta hakijan mielestä aiheuttaa se, että sarjakuva toimii juuri sillä periaatteella, että lukija tunnistaa siinä mainitut musiikkikappaleet.

Lausuntopyyntöön on liitetty edellä viitatus sarjakuvaesimerkin lisäksi luettelo niistä kappaleista, joita hakija ainakin ensimmäisissä sarjakuvan jaksoissa aikoo käyttää. Tekijänoikeusneuvosto on liittännyt kyseisen luettelon lausuntoonsa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkeinä suojattavista teoksista muun muassa kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen esitys, sävellysteos sekä valokuva tai muu kuvataiteen teos. Teos voi ilmetä myös muulla tavalla. Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle.

Tekijänoikeuslaissa ei ole teoksen määritelmää. Suomalaisen lainvalmisteluaineiston ja oikeuskäytännön nojalla voidaan todeta, että teoksena pidetään itsenäistä ja omaperäistä luovan työn tulosta. Jos tuote on itsenäinen ja omaperäinen, se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Usein todetaan, että teoskynnys ylittyy, jos ei voida olettaa kenenkään muun päätyvän muodoltaan samanlaiseen lopputulokseen itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään. Teoksen kirjallisella tai taiteellisella tasolla taikka teoksen aikaansaamiseksi vaaditulla tieto- tai työmäärällä ei ole merkitystä tekijänoikeussuojan kannalta. Ratkaisu siitä, onko tietty tuote teos, tehdään tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Myös teoksen osa voi saada itsenäistä tekijänoikeussuojaa, jos se ylittää teostasoon. Esimerkiksi täysin tavanomaiset lauseet eivät kuitenkaan saa tekijänoikeussuojaa. Myös teoksen nimi sinänsä voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on itsenäinen ja omaperäinen. Oikeuskirjallisuudessa on esimerkiksi kirjan nimeä "Neito kulkee vetten päällä" pidetty tekijänoikeussuojaa saavana.

Tekijänoikeudella suojataan teoksen ilmaisumuotoa. Sen sijaan lopputuloksen taustalla olevia ideoita, aiheita, periaatteita tai tietoja ei sellaisenaan suojata, vaan uudenaikaisessa ilmaisumuodossa ne ovat vapaasti käytettävissä.

Tekijänoikeuteen kuuluu sekä taloudellisia että moraalisia oikeuksia. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tietyin tekijänoikeuslain 2 luvussa säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Saman pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuina tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijä voi luovuttaa tekijänoikeuksiaan toiselle, myös oikeushenkilölle. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi kuitenkin luopua vain, jos kyseessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. Tekijä voi edellyttää korvauksen maksamista tekijänoikeuden luovutuksen yhteydessä. Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän tai, jos usealla on teokseen tekijänoikeus yhteisesti, viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta.

Tekijänoikeuslain 22 §:ssä säädetään sitaattioikeudeksi kutsutusta tekijänoikeuden rajoituksesta. Säännöksen mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Teos katsotaan tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti saatettu yleisön saataviin. Tekijänoikeuslaissa ei ole asetettu lainaukselle tarkkoja rajoja, vaan siteeraamisen sallittavuutta on tarkasteltava tapauskohtaisesti. Lain valmistelutöissä on esimerkiksi sallitun lainauksen laajuudesta todettu, että "tästä tuskin voidaankaan antaa yleistä

sääntöä, vaan on kysymys kussakin yksittäistapauksessa ratkaistava olosuhteiden mukaan, jolloin lähinnä on otettava huomioon lainauksen tarkoitus sekä lainatun osan ja koko teoksen laajuuden välinen suhde." (komiteanmietintö 1953:5, s. 56)

Sitaatiooikeuden käyttäminen edellyttää tekijän moraalisten oikeuksien huomioon ottamista eli yleensä tekijän nimen ja lähde teoksen mainitsemista. Moraalisista oikeuksista säädetään lain 3 §:n lisäksi lain 11 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan lain 2 luvun rajoitussäännöksen nojalla teosta julkisesti toisinnettaessa on lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Arvioitaessa sitaatiooikeuden sallittavuutta ja rajoja on ensiksi tarkasteltava sitä, onko siteerauksen kohde suojattu teos. Jos kysymyksessä on teos, kysymys siteeraamisoikeudesta tulee harkittavaksi edellä selostetun mukaisesti.

Tekijänoikeuslain 51 §:ssä on teoksen nimeä koskeva erityissäännös. Lainkohdan mukaan kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä tai tekijän salanimeä tai nimimerkkiä, että teos tai tekijä helposti voidaan sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään. Säännöksen mukaista suojaa voi saada sellainenkin nimi, joka ei yllä lain 1 §:n edellyttämään teostasoon. Säännöksen mukaista suojaa ei kuitenkaan saa täysin yleisluontoinen nimi. Säännöksen tavoitteena on suojata sekä tekijää että yleisöä estämällä teoksen sekoittaminen aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään. Tekijänoikeuslakia valmistellut komitea on mietinnössään todennut, että "on näyttänyt asianmukaiselta suojata kirjallisen ja taiteellisen teoksen tekijää sitä vastaan, että toinen julkaisee teoksen sellaisella nimellä, joka helposti voi aiheuttaa sekaannusta sen ja aikaisemmin julkaistun teoksen välillä. Tuollaisen teoksen nimihän harvoin on niin erikoislaatuinen, että se sinänsä olisi tekijänoikeuden kohteena, joten ehdotettu suoja senkin vuoksi näyttää perustellulta. --- Ehdotettu suoja olisi verrattavissa lainsäätäjän esimerkiksi toiminimelle tai tavaramerkille antamaan suojaan." (komiteanmietintö 1953:5, s. 82)

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt nimen suojaa muun muassa lausunnoissaan 1991:5 ja 1992:7.

Sävellysteoksen nimen käyttäminen sarjakuvassa

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, etteivät lausuntopyyntöön liitetystä luettelosta mainitut sävellysteosten nimet ole riittävän omaperäisiä saadakseen itsenäistä tekijänoikeussuojaa tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla. Siten näihin nimiin sinänsä ei kenelläkään myöskään ole tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:n mukaisia tekijänoikeuksia. Hakijan tarkoittamassa tilanteessa ei ole kyseessä myöskään tekijänoikeuslain 51 §:ssä tarkoitettu teoksen saattaminen yleisön saataviin aikaisemmin julkistettuun teokseen sekoittavaa nimeä käyttäen.

Kuten lausunnossa edellä on todettu, teoksen nimi voi saada itsenäistä teossuojaa. Teoskynnyksen ylittyminen harkitaan tapauskohtaisesti. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se on tämän lausuntopyynnön yhteydessä arvioinut vain niiden sävellysteosten nimien teostasoa, jotka hakija on lausuntopyyntönsä liitteessä maininnut.

Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan kuuluu antaa lausuntoja Suomen tekijänoikeuslain soveltamisesta. Siten tekijänoikeusneuvosto ei voi ottaa kantaa siihen, miten lausuntopyynnössä tarkoitettua tilannetta arvioidaan jonkin muun lain tai muiden

maiden lainsäädännön nojalla.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Kaisa-Reetta Karhu

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.